

Andere ontwikkelings-samenwerking

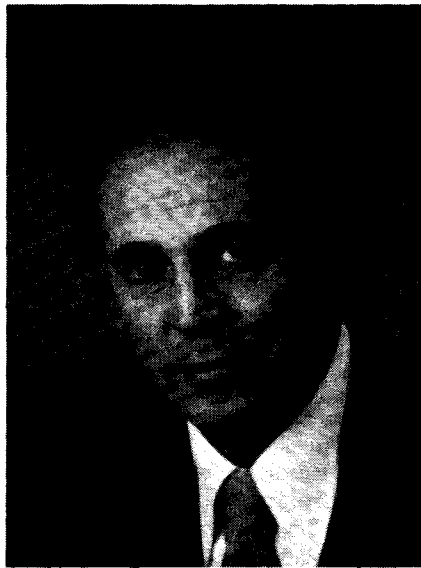
prof. Van Dam

De structuur van de industriële productie is wereldwijd gezien steeds aan verandering onderhevig. Dit wordt veroorzaakt door het ontstaan van nieuwe technieken, door verschuivingen in loonkosten, door nieuwe economische betrekkingen tussen staten zoals de EG-integratie en allerlei andere factoren waardoor de comparatieve kostenverhoudingen wijzigen. Sinds enige tijd is ook een aantal ontwikkelingslanden producent en exporteur van eindprodukten. Daardoor is de industriële produktiestructuur onderwerp van ontwikkelingssamenwerking geworden.

In de week van 20 mei jl. hebben twee activiteiten plaatsgevonden die rechtstreeks met dit nieuwe onderdeel van ontwikkelingssamenwerking te maken hebben. Het was een bijeenkomst in Genève over de gevolgen van het optreden van de ontwikkelingslanden als exporteurs van eindprodukten en een beurs voor Indiase machines en werktuigen te Rotterdam. Het Geneefse gesprek werd georganiseerd door Nederland en de ILO gezamenlijk en de beurs te Rotterdam door het Centrum tot Bevordering van de Import uit Ontwikkelingslanden (CBI), dat onder de minister voor ontwikkelingssamenwerking ressorteert. De beide activiteiten werden geheel uit Nederlandse hulp gelden gefinancierd.

Het overleg te Genève was een tussenstap in een meerjarig onderzoek dat door de ILO over de relatie tussen Noord-Zuidproblematiek, werkgelegenheid en het toetreden van de ontwikkelingslanden tot de markten voor eindprodukten wordt verricht. De discussie vond plaats op basis van studies die door universitaire instituten zijn gemaakt over de gevolgen van de import van eindprodukten uit arme landen voor Frankrijk, Duitsland, Engeland en Nederland. Deze studies hebben — voor de zoveelste keer — aangetoond dat deze import van minimale betekenis is voor de economie van de rijke landen en niet of nauwelijks (soms zelfs positieve) invloed op de werkgelegenheid heeft. Toch is de mythe hardnekkig dat de effecten van de import uit de arme landen groot zijn en dat zich ten gevolge van die import aanzienlijke aanpassingsproblemen voordoen.

Tijdens het gesprek te Genève bleek hoezeer er sprake is van een bizar spel van misleidende beschuldigingen jegens de ontwikkelingslanden en even misleidende bezweringsformules die op hun beurt de beschuldigingen lijken te bevestigen. Het is opvallend dat de verschillende groeperingen er elk hun eigen redenering op na houden. De bezwering door de vakverenigingen is dat industriële her-

structurering aanvaardbaar is, mits deze geschiedt op basis van een „anticiperend herstructureringsbeleid”. De vakverenigingen stellen dit, ondanks het feit dat iedereen weet dat wij geen idee hebben in welke richting de herstructurering zou moeten gaan en — indien wij het zouden weten — dat wij geen instrumenten hebben voor realisatie. De toverformule van de liberalen is het „vrije-marktmechanisme”, alsof arbeid even mobiel is als kapitaal. De socialisten vinden industriële aanpassing goed, maar dan op basis van „selectieve groei”. Zij verkondigen die mening ondanks het feit dat tot nu toe selectie van groeirichting en het ontwikkelen van stuurmiddelen onmogelijk is gebleken. De kapitaalbezitters zijn onverkort voor vrije toegang van eindprodukten uit de arme landen: de slimmen omdat zij hun kapitaal tijdig hebben verplaatst (b.v. textielproductie in Noord-Afrika), de dommen zwijgen uit gêne omdat zij het hebben nagelaten. Op zich zelf is dit alles een fantastische situatie. De politieke partijen en de sociale partners beconcurreren elkaar met bezweringsformules voor een probleem waarvan — zoals bij de aanvang gemeld — bij herhaling is aangetoond dat het niet bestaat.

De ILO-bijeenkomst was gericht op verheldering en demystificatie. Het ILO-milieu is daar zeer geschikt voor, gegeven de tripartite deelname door overheden, werkgevers en werknemers. Puur gouvernementele discussies, zoals die bijvoorbeeld in de VN worden gevoerd, lopen meestal snel vast in een tekort aan technische kennis van professionele diplomaten.

De bijeenkomst te Genève leverde allerlei interessants op. Als voorbeeld van verheldering kan worden genoemd dat uit de landen-studies bleek dat geen van de vier onderzochte geïndustrialiseerde landen een coherent beleid heeft voor industriële herstructurering, om het maar zachtjes uit te drukken. Ook bleek dat de geïndustrialiseerde landen vaak een wil-

lekeurig defensief beleid voeren om arbeidsintensieve industrieën te beschermen tegen import uit arme landen, terwijl het verlies aan werkgelegenheid in deze branches primair door andere factoren wordt bepaald, zoals automatisering en import uit andere rijke landen. Intussen blijkt deze protectie de arme landen versneld in de richting van kapitaalintensieve en „sophisticated” productiesectoren te drijven, die de anticiperders en de selectieve groeiers juist voor de rijke landen willen reserveren. Ook blijkt in een aantal gevallen in de rijke landen de protectie tot versnelde automatisering te leiden, omdat door de bescherming een soort afzetgarantie ontstaat die de te passeren drempel voor diepte-investeringen doet overschrijden.

De Indiase industriebeurs te Rotterdam benaderde de export van eindprodukten door arme landen vanuit de praktijk. Het was een vakbeurs — alleen toegankelijk voor genodigde bedrijven — waar het aanbod werd gepresenteerd van 190 Indiase fabrieken op het terrein van machines en werktuigen. De omvang en de variatie waren, voor wie India nog niet als industrieel land kent, verbluffend: generatoren, computers, kranen, compressoren, textiel- en cementmachines, transformatoren, wegenbouwapparatuur, spoorwegaanbouwmateriaal, tractoren, turbines, transistors, boormachines, draaibanken, diesel- en elektromotoren. Om maar een willekeurige greep te doen. Rond 1.500 importerende Noordepese bedrijven hebben de beurs bezocht en contacten gelegd. Het was voor het eerst dat India zich met een vakbeurs van dergelijke omvang buiten de eigen grenzen manifesteerde.

Zowel de ILO-conferentie als de India-beurs zijn nieuwe vormen van ontwikkelingssamenwerking waarbij het om de macro-economische betrekkingen tussen arm en rijk gaat. Beide behoeven vervolg. De Katholieke Hogeschool Tilburg is plannen aan het maken om de ILO-conferentie dit najaar op nationale basis te herhalen. Het centrum voor importbevordering is doende een schema van vervolgbeurzen op te zetten. Het zijn vormen van ontwikkelingssamenwerking die zich aan het publieke oog onttrekken, vandaar vermelding in deze column. Ontwikkelingssamenwerking is vakwerk geworden en tot volwassenheid gegroeid; de tijd van de Albert-Schweitzerkalenders en de pitriet pannendezetters is definitief voorbij.